

Kató Zoltán

(1969, Kovászna) újságíró,
botanikus, muzeológus,
bútorrestaurátor, jelenleg
Bécsben él

Kató Zoltán

Életrajzírók

GIORGIO VASARI: Egy hajóban evezünk...
DIOGENÉSZ LAERTIUSZ: Egy gyékényen áru-
 lunk...
GIORGIO VASARI: Egy malomban őrlünk...
DIOGENÉSZ LAERTIUSZ: Azt hittem, Vasari,
 őseid fazekasok, nem molnárok voltak...
GIORGIO VASARI: Sértegetsz? Vigyázz, nemes-
 ember vagyok!...
DIOGENÉSZ LAERTIUSZ: Lehet, hogy nemes,
 de olasz és nagyszájú is! Én még ismertem
 igazi rómaiakat! Másként mérték és becsül-
 ték a szót, mint te.
GIORGIO VASARI: Ami a szavak méretegését
 illeti, te sem állsz rosszul, görög. Azt mond-
 ják, egyetlen művedben a másoktól vett idé-
 zetek is mind sajátjaid...
DIOGENÉSZ LAERTIUSZ: Melyik munkámra
 gondolsz?
GIORGIO VASARI: Melyikre, kérded? Egyetlen
 művedre! A *filozófiában jeleskedők élete és né-
 zetei*...
DIOGENÉSZ LAERTIUSZ: Volt más is, de elve-
 szett! Ne felejtse, te későn újjászületett, én
 a második században éltem!
GIORGIO VASARI: Nézd, ki panaszkodik! Még,
 hogy munkája elveszett?! A nagy görög filo-
 zófusok és tanítványaik munkái veszték el!
 Aztán, évszázadokkal később, jöttél te, és
 megírtad nagy művedet! Azóta is dühös rád
 az utókor...
DIOGENÉSZ LAERTIUSZ: Dühös lenne, mon-
 dod? Igen! Mert irigyel, és munkámból él
 mindenki azóta. Tudásuk tőlem származik!

Tetszik vagy sem, engem olvasnak, használ-
 ják művem.

GIORGIO VASARI: Ha ló nincs, szamár is jó!
 Felelőtlen munkádban, gátlástalanul, hetet-
 havat összehordtál. A bölcselők életéről
 hétköznapi esetek tömegét szállítod olva-
 sóidnak. Tudod, ki vagy te? Anekdotázó
 törzsvendég a kocsmában, az vagy! Tanaik-
 ról alig szólsz. Nem értesz hozzá, bölcséletre
 képtelen és gyenge vagy.

DIOGENÉSZ LAERTIUSZ: Ne keseregj, te bőbe-
 szédű olasz! Könyvem jó szándékkal, legjobb
 tudásom szerint írtam. Ne felejtse, a legna-
 gyobb gondolkodó is ember, így is kezeltem
 mindannyiukat. Elismerem, életükről, lehet,
 találékonyan írtam, de nem értelmeztem,
 nem fogalmaztam át tanaikat. Továbbadtam
 őket *minden kommentár nélkül!* Erősségem
 róvod fel gyengeség gyanánt?!

GIORGIO VASARI: Kegyesek voltak hozzád az
 évszázadok. Munkád tárgya mind elpusztult,
 eltűnt nyomtalan – pergamenek és embe-
 rek! –, de könyved fennmaradt. Szorgalmas
 emberek sok nyelvre lefordították. Elisme-
 rem, azóta is olvassák – gyakran fog-össze-
 szorítva.

DIOGENÉSZ LAERTIUSZ: Ne vádolj, és ne tú-
 lozz! Megkésett szerencsém nem az én hi-
 bám, örömet soha nem szerzett nekem. Ek-
 kora felelősségre nem voltam felkészülve!

GIORGIO VASARI: No, ne szerénykedj!...

DIOGENÉSZ LAERTIUSZ: Beszéljünk most ró-
 lad is kicsit, fazekasok utóda. Ujjaid között

minden képlékeny valóban, akár az agyag. Nem krónikás, vérbeli művész vagy! Tudatosan nem éred be a valósággal. Te is tudod: festményeid jók, de sokkal kiválóbbak is akadnak náluk. Sértett hiúságod fájdalomtá pazar ötlettel enyhítetted: könyvet írtál festőelődeid életéről. Ecset helyett pennát ragadtál – és lelkesen festettél tovább! *A legkiválóbb festők, szobrászok és építészek élete*, ez nagy pannód címe. Ugyanazt mondják majd rólad is, akárcsak rólam: minden, mit elődeiről tudunk, tőle tudjuk...

Emlék (linóleummetszet, papír, 10,5 × 14 cm, 1979)

GIORGIO VASARI: Kedves tőled! Jólesett...

DIOGENÉSZ LAERTIUSZ: Tőle tudjuk, igaz, de mennyire megbízható és tiszta ez az egyetlen forrás?

GIORGIO VASARI: Tudd meg, felőled rosszabbat gondolnak: itt-ott becsúszott egy kis hamisítás, fantáziálás, hogy finoman fogalmazzak...

DIOGENÉSZ LAERTIUSZ: Te ügyesebb, más kor szülte vagy, mint én. Te aztán munkádból nem hagytad ki magad! Még látszólag sem vagy pusztán szorgalmas adatgyűjtő és -közlő. Minősítgetsz, kommentálsz, jelzőkkel dobálózol, és ami a legszebb: pletykálsz, mint utcasarkon a piaci kofa!

GIORGIO VASARI: Elhallgass! Nemesember vagyok, ha te is az lennél, most párbajra hívnálak! Azt sem tudjuk, ki vagy: LAERTIUSZ-ból jöttél, vagy csak ez volt a gúnyneved, téged más, nemesebb Diogenészekről megkülönböztetendő...

DIOGENÉSZ LAERTIUSZ: Bizonytalan származásom szép kis mentség számodra, mondhatom! Most, hogy mondd, jut eszembe, felsorolásomból kihagytam: munkádban is nagy hangsúlyt fektetsz művészeid származására. Ez így méltó a nemes úrhoz, kinek ősei még fazekakat készítettek...

GIORGIO VASARI: Szerencséd, hogy nincsen kéznél egy sem, bizton a fejedhez vágnám!

DIOGENÉSZ LAERTIUSZ: Látod, erről beszélek! Éppen így, heveskedve, írtad művedet is! Mivel nincs más, nincs jobb, az utókor kevéssel be kellett, hogy érje. Láss csodát, beérte, és azt mondja: Vasari alapította meg a művészettörténeti iskolát. Kérdem én, ki is a szerencsés?

GIORGIO VASARI: Na, látod! És mit mondanak rólad? Egyesek – egy ismerősöm, Michel de Montaigne – felkiáltanak: miért is nem élt és írt legalább egy tucatnyi Diogenész Laertiusz! Az egyetlennek a munkája így nagyon kevés...

DIOGENÉSZ LAERTIUSZ: Nem ismerem a pasast, de ne felejtse másikat ismerősöd, nagy elődöd...

GIORGIO VASARI: Kicsodát?

DIOGENÉSZ LAERTIUSZ: Albertit, kit úgy csodálsz! Munkámból ihletődött és kölcsönzött...

GIORGIO VASARI: No, ne mondd! Másvalaki, nagyon elnézően, szellemtelen, mégis hasznos kis szöveggyűjteménynek tekinti munkád. Te nem szoktad ugyan, én megnevezem forrásomat: Hegel!

DIOGENÉSZ LAERTIUSZ: Egy megkésett német! Mit ért ő a napsütéses-árnyas olajfaligetben született nagy gondolatokhoz? Nicht war? Kikről én írtam, költők és matematikusok is voltak, nem csak filozófusok. A Mindenségről való mindenre gondolás benne volt vérükben és a levegőben...

GIORGIO VASARI: Ebben igazad van, itt egyetértek! Ezért csodáljuk őket! Ezért poroltuk le mi Athén és Róma ősi köveit – köztünk maradjon, fel is forgattuk őket rendesen. Szerény személyem találó nevet adott a pezsgő múltkeresésnek: *Rinascita*... Újjászületés!

DIOGENÉSZ LAERTIUSZ: Miféle újjászületés? Észrevettetek valamit, mi évezredig az orrotok előtt volt! Végre kinyitottatok szemetek, melyet a Sötét Kor – Középkornak is hívják, de minek a közepe? – hályoga eltakart, majd szeretlenül másolni kezdtétek, mit megláttatok. Ami nektek pezsgésnek tűnt, az annak idején Hellaszban, később az Apenninek alatt a hét-köznap volt. Athénban a legutolsó foltozóvarga hexameterekben szolgálta ki vevőit, a római hetérák pedig epigrammákkal fogták kuncsaftjaikat...

GIORGIO VASARI: Megint fantáziálsz! Igenis, a tri-, quattro- és cinquecento: pezsgés!

DIOGENÉSZ LAERTIUSZ: Eredeti kis terminológia, mondhatom! Látom, számolni meg énekelni azt tudsz. Mielőtt begurulnál, megjegyzem: jó olvasni műved. Hantázol, meg

folyton ismételed magad, mégis, munkád olvasmányos és lelkes mű. Könyvedben az életrajzok között gyakran összemósódnak a határok, szorgos leltárod pedig – kinek, melyik műve, melyik templom oltárán, herceg vagy kereskedő palotájának falán függ? – a történelem alaposan összekeverte, munkád mégis hasznos! Akárcsak az enyém: nincsen más, tehát nincsen jobb nála.

GIORGIO VASARI: Szerényen be kell érjünk magunkkal önnönmagunkat. Az utókor pedig ne felejtse: alkossanak jobbat, ha akarnak és tudnak.

DIOGENÉSZ LAERTIUSZ: Szomorú látni, manapság süket fülekre talál a filozófia. Újra a szakáll a divat, de nem tudják: *barba non facit philosophum*... Nemes gondolatok senkit nem bírnak sem verselésre, sem nyilvános vitára... Soha nem volt még annyi jól tájékozott buta ember a világon, mint manapság!...

GIORGIO VASARI: Szomorú látni, hogyan tolong a tömeg a nagy házakban, hová mindent, mi szép és szent, és helyén volt valamikor, most bezsúfoltak, és látványát pénzért mérik. És e helyeket még *Museionak* merik hívni! Múzsák háza, múzsák nélkül! A hajdani nagy művek – hiába féltik agyon őket! – értő és érző tekintetek, szívek nélkül, mint nyúzott lárvabőrök vagy beszáradt múmiák sorakoznak e nyilvános, szentségtelen nagy csarnokokban. A lélek rég elszállt belőlük. Tolong a tömeg, tapossa egymás lábát. Fizet, bejut, nézelődik, de nem lát, sem nem érez. Aztán hazamegy, de mesélni nem tud, mint az apostolok vagy a régi utazók, hogy merre járt, mit látott. Nem is mesélhet, hiszen bensejében semmi meg nem mozdult vagy változott.

DIOGENÉSZ LAERTIUSZ: Egy hajóban evezünk...

GIORGIO VASARI: Egy gyékényen árulunk...

DIOGENÉSZ LAERTIUSZ – GIORGIO VASARI (együtt, hangosan): Egy malomban őrlődünk!...